

Реформа на ОПОР — Прехвърляеми риболовни концесии

Защо Комисията предлага въвеждането на прехвърляеми риболовни концесии (ПРК)?

ОПОР се оказва безсилна да разреши проблема, свързан със свръхкапацитета. Макар разходите за скрапиране на риболовни кораби между 1994 г. и 2013 г. да се изчисляват на 2,73 млрд. EUR, риболовният капацитет продължава да нараства с около 3 % на година. Нито една от досегашните политики, търсещи отговор на проблема със свръхкапацитета (многогодишните програми за ориентиране, съотношенията вход/изход, ограничаването на максималния размер на флотовете, публичните схеми за скрапиране), не доведе до положителен резултат. Същевременно Сметната палата повдига въпроса доколко използването на парите на данъкоплатците за разрешаването на този проблем се е оказало ефективно. Ето защо Комисията предлага да се използва опитът на някои държави-членки, в които се прилагат системи, наподобяващи ПРК. Международните доклади показват, че различните форми на ПРК „прекъсват и дори променят в положителна посока тенденцията... към масов крах [на рибарството]“ (Costello и др., 2008 г.) и подпомагат икономическия растеж (Световната банка и ФАО, [ФАО], 2008 г.

Ако бъдат планирани правилно, ПРК могат да се превърнат в ефективен инструмент, благодарение на който корабособствениците ще са способни да организират своята риболовна дейност в зависимост от пазарните условия, да разтоварват целия улов на сушата и да планират инвестициите си. Същевременно тези концесии предвиждат възможност за прекратяване на дейността на някои рибари в замяна на финансово обезщетение. Опитът показва, че системите, подобни на ПРК, могат също да повишат отговорността на операторите и да способстват за намаляване на изхвърлянията.

Какво предлага Комисията?

От 2014 г. държавите-членки ще бъдат задължени да въведат ПРК при спазването на строги изисквания. На първо място, морските ресурси трябва да останат обществено благо. ПРК не предоставят право на собственост над тях, а единствено право те да бъдат използвани за ограничен период. След неговото изтичане ПРК отново минават на разположение на съответната държава-членка, която е свободна да ги преразпредели въз основа на същите или други критерии. На второ място, продажбата, наемането или размяната на ПРК може да се извършва само при строго определени условия, тъй като тяхното закупуване е разрешено единствено на собственици на регистрирани и действащи кораби, които възнамеряват да използват концесиите за лицензиран и активен плавателен съд. Трето, необходимо е да се осигури относителна стабилност на системата. На четвърто място, държавите-членки трябва да оттеглят ПРК в случай на грубо нарушение от страна на корабособственика, а на пето — да запазят квоти и ПРК за евентуални нови участници, навлизащи в риболовния сектор.

Държавите-членки трябва да спазват тези условия при въвеждането на ПРК на национално равнище в рамките на задължителна система за всички видове риба съгласно ОДУ и ограниченията за квоти или усилия, както и за всички кораби с размер над 12 m и всички плавателни съдове с теглени съоръжения. ПРК предоставят единствено права на използване, които са отстъпени на корабособствениците за определен период. Те представляват фиксиран процент от националната квота за конкретен рибен запас. Когато се използва риболовно усилие (например в Средиземно море), ПРК ще се прилагат при разпределяне на

усилието. Възможностите за риболов, които не са уредени с режим на ЕС за квоти или усилие, или тези, които са предмет на споразумение за устойчиво рибарство с трета държава, ще останат извън системата за ПРК.

Как ще се разпределят квотите и ПРК?

Макар предложението да предвижда известна гъвкавост за държавите-членки, Комисията би предпочела вариант, при който те определят национални или регионални приоритети и разпределят известен процентен дял от националните квоти на дребномащабния флот. Останалите квоти ще бъдат управлявани в рамките на ПРК. Участието на заинтересованите страни в проектирането на националните системи за ПРК на всяка държава-членка ще гарантира, че тези системи са съобразени с особеностите на конкретната държава и се ползват с одобрението на заинтересованите страни. При организиране на системите за ПРК държавите-членки и заинтересованите страни трябва да дават приоритет на крайбрежните общности, чийто поминък зависи от рибарството, на по-природосъобразните риболовни практики и на малките нестопански флотове. Също така те следва да заделят до 5 % от квотите или ПРК за нови участници. Така системата позволява на държавите-членки и заинтересованите страни да поставят акцент върху риболовните практики, чието използване е важно за тях по социални или екологични причини. Известно е например, че Дания използва ПРК, за да подкрепя крайбрежните общности, като предоставя на кораби с размер под 17 m 10 % увеличение на отпуснатите им квоти за треска и морски език.

Какви предпазни мерки могат да бъдат въведени в държавите-членки?

Опитът показва, че в държавите, в които се използва система за ПРК, е възможно рисковете да бъдат предотвратени още при нейното проектиране. Ето защо е необходимо на този ранен етап държавите-членки и заинтересованите страни да се уверят, че системата не допуска възможност за спекулации или обстоятелства, които биха се оказали в ущърб на регионите, зависещи от рибарството и свързаните с него дейности. Също така е необходимо те да регулират стриктно системата за ПРК и да се уверят, че публичните органи в съответната държава са в състояние да предприемат по всяко време действия, гарантиращи, че ползвателите на ПРК спазват необходимите правила. С оглед на това държавите-членки следва да прилагат определени мерки, като например:

- изключване на дребномащабния риболов (кораби с дължина под 12 m с пасивни съоръжения) от системата за ПРК, което е гаранция, че правата за риболов на този значителен сегмент няма да бъдат продадени на по-големи кораби;
- предотвратяване на прекомерната концентрация, т. е. на случаите, в които на ограничен брой корабособственици се предоставят твърде много права за риболов. Това може да се постигне чрез определянето на максимален процент за даден ресурс, който да бъде използван от конкретен корабособственик;
- запазване на част от националните квоти за крайбрежните общности, чийто поминък зависи от дребномащабните флотове;

- ограничаване на прехвърляемостта до конкретни риболовни дейности (например концесиите за сиг могат да бъдат търгувани само с други ползватели на такива концесии, но не и с ползватели на концесии за пелагични видове).

Ще изчезнат ли дребномащабните флотове от крайбрежните региони в Европа?

Не, тъй като държавите-членки ще ги освободят от системите за ПРК. Това означава, че 60 % от корабите в целия ЕС постоянно ще се намират извън тези системи. В Дания например управлението на дребномащабния сегмент (кораби с дължина между 6 и 10 m) е извън обхвата на системата за ПРК и регистрираният спад в този сегмент е много по-малък, отколкото при останалата част от датския флот.

Как организациите на производители ще управляват ПРК?

В много държави-членки организациите на производители (ОП) обединяват квотите на своите членове в общ фонд. Те наблюдават усвояването на квотите и предлагането на улова на пазара, като извършват размени с други ОП с оглед на оптималното използване на квотите. ОП могат също така да управляват продажбата и наемането на ПРК между своите членове. Прилаганото от ОП колективно управление на ПРК на няколко техни членове може да позволи незабавна размяна на концесии и адекватно планиране на продукцията. Наред с това рибарските общности често разчитат на доходи както от риболов, така и от преработвателния сектор. Обединяването на тези отрасли в рамките на браншови организации, които колективно управляват общите ПРК на своите членове, може да породи допълнителни ползи за рибарските общности.

Какви са очакванията по отношение на консолидирането на флота на ЕС?

Прилагането на ПРК в някои държави-членки е спомогнало за рационализиране на флотите. В Дания например през 2003 г. бяха въведени ПРК за пелагичния флот, който е намалял с 50 %. През 2007 г. бяха въведени ПРК за дънния флот и намалението при него до момента е в размер на 30 %. Същевременно печалбите при тези два сегмента отбелязаха увеличение. През 2001 г. система за ПРК бе въведена в Естония, като към 2009 г. флотът на тази държава отбеляза съкращение от около 40 %. В Испания използването на ПРК доведе до понижение с 30 % на т. нар. флот „Gran Sol“ в периода 1992—1997 г.